

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам намозларининг кайфияти (16-дарс)

05:00 / 09.01.2017 3786

26-Матн:

**Ташаҳҳуд ҳолатида икки қўлларини икки сонларига қўярдилар ва:
“Аттаҳийяту лиллаҳи вас солаваату ват тойибаат, ассалааму
ъалайка айюҳан набийю ва роҳматуллоҳи ва барокаатуҳ. Ассалааму
ъалайнаа ва ъалаа ъибаадиллаҳис соолиҳийн. Ашҳаду аллаа
илааҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Мұхаммадан ъабдуҳуу ва росуу
луҳ”, дердилар. Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам аввалга
қаъдадаги ташаҳҳудда ушбу миқдордан зиёда қилмас эдилар.**

26-Матннинг далиллари:

هُللا ىَلص يِبْن لَعَم ۚ اُنُك ۖ لَأق ، هُنَعُهُللا ۖ يَضَر دُوغْسَم نْبَأ وُه هُللا دَبَع نَعۖ-ۑ
نَآل فَىَلَع مَآلَسْلَا ، هَدَابَع نَم هُللا ىَلَع مَآلَسْلَا : اَنْلُق ۚ ةَالَّصْلَا يَفَمَلَسَو ۖ هَيَلَع
هُللا ىَلَع مَآلَسْلَا : اُولوَقَت ۚ آل " : مَلَسَو ۖ هَيَلَع هُللا ىَلص يِبْن لَأقَف ، نَآلُفَو
هُللا ، تَابِي طَلَاو تَاولِصَلَاو هُللا ۖ اُولُق نَكَلَو ، مَآلَسْلَا وُه هُللا نَإِف
هُللا دَبَع ىَلَع وَانِيلَع مَآلَسْلَا ، هَتَأَكَرَبَو هُللا ۖ مَمْحَرَو يِبْن لَأهَي اَكِيَلَع
نَيَبَ وَأ ، ءَامَسْلَا يَفِحَل اصِدَبَع لُك بَاصَأ كَلَذْمُتْلُق اِذِمُكْنِإِف ، نَيِحَل اَصَلَا
ظَفَل . هَلُوسَرَو هَدَبَع ۖ دَمْحُم نَأ دَهَشَأو هُللا اَلِهَلِإَل نَأ دَهَشَأ ، ضَرَلَأو ءَامَسْلَا
هَيَلَع قَفَّتْمَو ۖ هَوَيِرَأْخَبَلَا

1. Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Намозда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан бирга эдик. Биз: “Ассалааму алаллоҳи мин ибаадиҳии, ассалааму алаа фулаанин ва фулаан”, дердик. Шунда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: **“Ассалааму алаллоҳи”**, деманглар. Чунки Аллоҳнинг Ўзи Саломдир. Лекин: **“Аттаҳийяту лиллаҳи вас солаваату ват тойибаат, ассалааму ъалайка айюҳан набийю ва роҳматуллоҳи ва барокаатуҳ. Ассалааму ъалайнаа ва ъалаа ъибаадиллаҳис соолиҳийн”**, денглар. Агар сизлар шуни айтсанглар осмондаги ёки осмон ва ер орасидаги барча бандага етиб боради: **“Ашҳаду аллааилааҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Мұхаммадан ъабдуҳуу ва росуулух»**, дедилар. Имом Бухорий ривояти.

Баззор айтади: “Ташаҳҳуд борасида менинг наздимдаги энг саҳих ҳадис Ибн Масъуд розияллоҳу анҳунинг ҳадисидир. Ундан йигирма нечта ҳам йўл орқали ривоят қилинган. Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан ташаҳҳуд борасида ривоят қилинган бундан кўра собитроқ, санадлари бундан кўра саҳихроқ, рижоллари бундан кўра машҳурроқ ва санад ҳамда йўллари кўплигидан бундан кўра зоҳирроқ ривоятни билмаймиз”.

Муслим айтади: “Одамлар (яъни аҳли илмлар) Ибн Масъуднинг “Ташаҳҳуд”ига ижмоъ қилишган. Чунки унинг асҳоблари бир-бирларига хилоф қилишмаган. Ундан бошқаларнинг ривоятида бир-бирларига хилоф қилишлар мавжуд”.

Муҳаммад ибн Яҳё Зухлий айтади: “Ташаҳҳуд борасида энг саҳих ривоят Ибн Масъуднинг ҳадисидир”.

Табароний “Кабир”да Абдуллоҳ ибн Бурайда ибн Хосиб йўлидан ривоят қиласди. У отасининг шундай деганини ривоят қилган: “Ташаҳҳуд борасида Абдуллоҳ ибн Масъуднинг ҳадисидан кўра яхшироғини эшитмадим”.

Демак Ибн Масъуд розияллоҳу анҳу ривоят қилган “Ташаҳҳуд” бошқа ривоятлардан кўра устундир. Чунки унинг ровийлари ривоятлари орасида ҳатто бир дона ҳарфда ҳам ихтилоф қилишмаган, балки барчалари уни бир хил сифатда нақл қилишган.

۲-عَنْ أَكْمَلِ سُونَةِ مُحَمَّدٍ وَهُوَ يَلْعَبُ بِلَلِ الْجَلَسِ لَمْ يَضْرُبْ رَأْسَهُ بِلَلِ الْجَلَسِ - أَهْنَعُ بِلَلِ الْجَلَسِ لَمْ يَضْرُبْ رَأْسَهُ بِلَلِ الْجَلَسِ

2. Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам икки ракатда “Ташаҳҳуд”га қўшимча қўшмас эдилар”. Абу Яъло бу ҳадисни Абу Ҳувайрис ривояти билан келтирган. Абу Ҳувайрис Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилган. Зоҳири шуки, бу Холид ибн Ҳувайрис бўлиб, у сиқадир. Ҳадиснинг бошқа рижоллари “Саҳих”нинг рижолларидир. Эълоус Сунан, 3/105.

Ривоят қилинишича, Ҳаммод роҳматуллоҳи алайҳ Абу Ҳанифа роҳматуллоҳи алайҳнинг қўлидан ушлаб “Ташаҳҳуд”ни ўргатган ва шундай деган: “Иброҳим Наҳай қўлимдан ушлаб менга таълим берган. Алқама Иброҳимнинг қўлидан ушлаб унга таълим берган. Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу Алқаманинг қўлидан ушлаб унга “Ташаҳҳуд”ни таълим бериб: **“Аттаҳийяту ليللاҳи вاص солаваату ват тойибаат, ассалаamu ъалайка айюҳан набийю ва роҳматуллоҳи ва барокаатуҳ. Ассалааму ъалайнаа ва ъалаа ъибаадиллаҳис соолиҳийн. Ашҳаду аллаа**

илааҳа иллаллооху ва ашҳаду анна Мұхаммадан ъабдухуу ва росуу лух”, ни айт”, деган”.

Құлдан ушлаб ривоят қилиш бошқа ривоятдан күра күчлироқ бўлади. Чунки бунда зиёда таъкидлаш мавжуд. Ҳадис имомлари “Ташаҳҳуд” борасида Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анхүнинг ривоятидан күра яхшироқ ривоят нақл қилинмаганини айтишган. Чунки бунда “вов” атф ҳарфи бўлиб, у санонинг кўпайишини лозим қиласи. Қоидага кўра “вов”дан олдинги жумла ўзидан кейинги жумладан бошқа эканлигини билдиради.

27-Матн:

У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам чимчалоқ ва унинг ёнидаги бармоқларини букиб, ўрта бармоқ билан бошбармоқни ҳалқа қиласидилар ва кўрсатгич бармоқни “нафий”да (яъни, “ла илааҳа” калимасида) кўтариб, “исбот”да (яъни, “иллаллоҳ” калимасида) тушуриб ишора қиласидилар. Шаҳодат калимасини айтиш пайтида кўрсатгич бармоқни кўтариш нафий учун, тушуриш эса исбот учун бўлар эди.

27-Матннинг далиллари:

هيلع هللا ىلص - هيللار وسرا االص ىلإ نرطن أول تلوق لاق رج حن بـ لـ ئـ اوـ نـ عـ -
ـ يـ لـ صـ يـ فـ يـ كـ - مـ لـ سـ وـ

دَحْ وَ يَرْسُيْلِ لِهِذِحَفِ يَلَعِ يَرْسُيْلِ اَهَدِيْ عَضَوَ يَرْسُيْلِ اَهَلِجِرَشَرْتُفَاَفَسَلَجَ مُث...
اَذَكَهُ لُوقَيْ هُتْيَأَرَوَهَقَلَحَوَنْيَتْنَهَصَبَقَوَ يَنْمُيْلِ لِهِذِحَفِ يَلَعِ نَمْيَأَلَهَقَفْرَمِ
بَهَبَّسِلِيَابَرَاشَأَوَيَطْسُولَأَوَمَاهَبَالِرَشِبَهَقَلَحَوَ

1. Воил ибн Ҳужр розияллоҳу анҳу: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи
васалламнинг намозларини кўрай деб Мадинага бордим”, деб ривоят
қилган ҳадисда қуидагиларни ҳам айтди: “Сўнг ўтириб, чап оёқларини
тўшар, чап қўлларини чап сонларига қўяр, ўнг тирсакларини ўнг
сонларига қўяр ва икки (чимчалоқ ва номсиз) бармоқни йиғиб, (ўрта ва бош
бармоқни) халқа қиласдилар”. Мусаддад айтади: “(Ровийлардан) Бишр ибн
Муфаззал бош бармоқ билан ўрта бармоқни халқа қилиб: “(Шайхим Осим
ибн Кулайбниниг) шундай қилаётганини кўрдим”, деди ва кўрсатгич
бармоқ билан ишора қилди”. Абу Довуд ривояти. 1/361.

“Ташаҳхуд”да бармоқ ишораси ҳолати борасида турли хил кўринишлар ривоят қилинган. Бу ихтилофлар ҳолатларнинг ҳар-хил бўлганига, бу хусусда кенгчилик мавжуд эканига ҳамл қилинади.

1- күриниш: Икки бармоқ чимчалоқ ва номсизни йиғиб, ўрта ва бош бармоқни халқа қиласы. Бу күриниш ҳозир келтирганимиз Воил ибн Ҳужр розияллоҳу анхудан ривоят қилинган ҳадисга күрадир.

2- күриниш: Бармоқларини эллик уч қилиб тугиши, чимчалоқ, номсиз ва ўрта бармоқларни йиғиши билан бўлади. Кўрсатгич бармоқни ўз ҳолида қўйилади. Бош бармоқ ҳам унга тегиб тураси.

Ибн Умар розияллоҳу анхумодан ривоят қилинади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон намозда ўтирасалар, ўнг қўлларини ўнг сонлари устига қўярдилар. (Бармоқларини) эллик уч қилиб тугиб, саббоба (яъни кўрсаткич бармоқ) билан ишора қиласи эдилар”. Муслим ривояти.

3- күриниш: Барча бармоқларни йиғиб, кўрсатгич бармоқ билан ишора қилинади.

Бизга Молик хабар беради, бизга Муслим ибн Абу Марям хабар беради. У Алий ибн Абдурраҳмон Муовийдан ривоят қиласи: “Менин намозда майдо тошларни ўйнаётган ҳолатимни Абдуллоҳ ибн Умар кўрди. (Намозимни) тугатгач мени бундан қайтарди ва: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бажарганларидек бажаргин. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон (ташаҳҳудга) ўтирасалар ўнг кафтларини ўнг сонларига қўярдилар ва барча бармоқларини йиғиб бош бармоқнинг ёнидаги билан ишора қиласидилар. Чап кафтларини чап сонларига қўярдилар”, деди”. Мұхаммад ибн Ҳасан “Муватто”да ривоят қилган. 106-саҳифа. Рижоллари Муслим рижолларидан сиқадир. Муслим санад ва матнда шу каби ривоятни чиқарган. 2/216.

4- күриниш: Бунда кўрсатгич билан ишора қилиб, бош бармоқ ўрта бармоқ устига қўйилади.

Абдуллоҳ ибн Зубайр розияллоҳу анхумодан ривоят қилинади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон (ташаҳҳудга) ўтирасалар дуо қиласи эдилар. Ўнг қўлларини ўнг сонларига қўярдилар. Чап қўлларини чап сонларига қўярдилар ва кўрсатгич бармоқлари билан ишора қиласидилар. Бош бармоқларини ўрта бармоқларига қўярдилар. Чап кафтларини тиззаларига қўярдилар”. Имом Муслим ривояти. 1/216.

5- күриниш: Бунда қўл бармоқларини йиғмаган ҳолда сонга қўйиб, кўрсатгич бармоқ билан ишора қилинади.

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Зубайр розияллоҳу анхудан қилган бошқа ривоятда құлни қүйиш ва ишора қилишнинг ўзи айтилған. Лекин бармоқтарни йиғиши зикр қилинмаган. Унинг лафзи қуйидагича: “Чап құлларини чап тиззаларига қўярдилар, ўнг құлларини ўнг сонларига қўярдилар ва (кўрсатгич) бармоқлари билан ишора қиласардилар”. 1/216.

Шунингдек Абу Довуд ва Термизийлар ҳам Абу Ҳумайд розияллоҳу анхудан қилишган ривоятда бармоқтарни йиғиб олиш айтилмаган. Мутлақни муқайядга ҳамл қилиш бобига қўра, мутлақ келган ривоятларни бармоқтарни йиғиши ривоятига ҳамл қилиш мумкин. Лекин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам баъзан бир ҳолатни, баъзан эса бошқа ҳолатни қилғанлар, дейилса бунда ривоятларнинг бирини иккинчисига ҳамл қилиш эҳтиёжи қолмайди ва ҳар ким ўз устозидан нимани ўрганған бўлса ўшани қилиши афзал бўлади. Бунда бир-бирини маломат қилиш ва мутаассиблик тўғри бўлмайди. Валлоҳу Аълам..

Бармоқлар қиблага юзланған бўлиши лозим. Бунинг учун уларни тиззанинг қирғоғига қўйиш керак бўлади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан бу борада қилинған ривоятларнинг кўпроғи шуни тақозо қиласди. Айрим ривоятларда эса 4-5-кўринишларда кўриб ўтганимиздек, кафтни тизза устига қўйиш айтилған. Дарҳақиқат буларнинг барчаси Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан собит бўлган. Шунга қўра бу ривоятларнинг ҳаммасига амал қилиш мумкин, лекин аксар ривоятлар бир маънога далолат қиласа ўша маъно кучлироқ ҳисобланади. Аҳли илмлар учун бу маълумдир.